

Katarzyna Bareja

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: kbarej@sgh.waw.pl

**ODPIS Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI
NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH
W PRAKTYCE SPRAWOZDAWCZEJ
WYBRANYCH SPÓŁEK GIEŁDOWYCH**

**THE IMPAIRMENT OF FIXED ASSETS
OF COMPANIES LISTED
ON THE WARSAW STOCK EXCHANGE**

DOI: 10.15611/pn.2018.524.01
JEL Classification: M41

Streszczenie: Celem artykułu jest zaprezentowanie sposobów ujęcia odpisów z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych, aktywów niematerialnych i wartości firmy przez spółki giełdowe objęte indeksem WIG 20. Dokonano przeglądu skonsolidowanych raportów rocznych, w tym w szczególności skonsolidowanych sprawozdań z całkowitych dochodów oraz not objaśniających. W efekcie dokonana została ocena przejrzystości i porównywalności informacji dotyczących ujęcia odpisu wśród kosztów przebadanych podmiotów. Z utratą wartości aktywów wiąże się przyjmowanie wielu założeń, a także dokonywanie szacunków, prognoz. Co więcej, jak pokazało badanie, sama praktyka ujmowania tej kategorii wynikowej pośród kosztów jest bardzo zróżnicowana. W efekcie informacja tworzona dla użytkowników może być oceniona jako niezrozumiała i nieczytelna.

Słowa kluczowe: utrata wartości aktywów, odpis aktualizujący, sprawozdanie z całkowitych dochodów.

Summary: The paper aims to show the comparability of impairment losses of tangible assets, intangible assets and goodwill of companies listed on the Warsaw Stock Exchange in the WIG 20 index. In order to achieve this, statements of comprehensive income and the explanatory notes to them, as well as the explanatory notes to assets are analyzed. Based on that an attempt was made to assess transparency and comparability of data provided by companies. The impairment of assets involves many assumptions, estimates and appraisals. Moreover as the research reveals, the reporting practices of a single element of impairment, which is the reporting of impairment loss, is diverse. All the information received by the users can be perceived as unclear and difficult to comprehend.

Keywords: impairment of assets, impairment loss, statement of comprehensive income.

1. Wstęp

Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych jest zagadnieniem trudnym, wymagającym od podmiotów dużego nakładu pracy, dokonania wielu założeń, przeprowadzenia skomplikowanych wyliczeń i ostatecznie zaprezentowania rozległych informacji. Powoduje ona zmianę wartości aktywów oraz wyniku finansowego. Jednym z wielu aspektów sprawozdawczych związanych z utratą wartości jest ujęcie odpisów aktualizujących, stanowiących koszty przedsiębiorstwa. W efekcie interesującym zagadnieniem pośród różnych aspektów księgowego ujęcia utraty wartości jest sposób ujęcia odpisu w kosztach. Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej [2016] nie określają miejsca, w którym należy prezentować odpisy z tytułu utraty wartości aktywów. MSR 1 wskazuje, że w odrębnej pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów należy ująć odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, które wynikają z określonych regulacji sekcji standardu MSSF 9. Tymczasem odpis z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych nie został wskazany w MSR 1 jako podlegający odrębnemu zaprezentowaniu w sprawozdaniu z całkowitych dochodów. Z kolei MSR 36 wymaga od jednostek wskazania dla każdej klasy aktywów kwoty odpisu z tytułu utraty wartości ujętej w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w danym okresie sprawozdawczym, a także wskazania pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów, w której dany odpis został uwzględniony. Nie musi to być zatem odrębna pozycja, jednak musi być wskazana kategoria wynikowa, w której odpis został uwzględniony. Warto dodać, że analogiczne informacje należy podać dla odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości.

Celem artykułu jest zaprezentowanie sposobu ujęcia odpisów z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych, aktywów niematerialnych i wartości firmy przez spółki giełdowe objęte indeksem WIG 20. Przeprowadzono przegląd skonsolidowanych raportów rocznych, w tym w szczególności skonsolidowanych sprawozdań z całkowitych dochodów oraz not objaśniających. Z jednej strony przyjęto, że największe podmioty, spośród spółek notowanych na rynku regulowanym w Polsce, powinny dostarczać najlepszych (rozumianych tu jako: jasnych, przejrzystych i zrozumiałych) ujawnień. Z drugiej strony liczba przeanalizowanych podmiotów daje ogólny porównywalności praktyk sprawozdawczych w badanym zakresie. W efekcie przeglądu skonsolidowanych raportów rocznych badanych podmiotów dokonano oceny przejrzystości i porównywalności informacji dotyczących ujęcia odpisu wśród kosztów.

W artykule wykorzystano wyniki studiów literaturowych, a także posłużono się metodą analizy informacji prezentowanych w rocznych raportach finansowych polskich spółek giełdowych objętych indeksem WIG 20.

2. Utrata wartości aktywów w badaniach naukowych

W XX wieku, kiedy rachunkowość stała się obszarem zainteresowań naukowców, utrata wartości aktywów stała się jednym z przedmiotów badań. Jak stwierdził Wilson [1996, s. 171-177], badania nad odpisami aktualizującymi stanowią duże wyzwanie badawcze, a co więcej, sam obszar badawczy jest wyjątkowo trudny. Badania nad utratą wartości aktywów wpisują się w nurt badań nad ostrożnością w rachunkowości. Ostrożność, według Basu [1997, s. 4], oznacza, że księgowy wymaga większego stopnia weryfikowalności w celu rozpoznania dobrych wieści jako zyski niż złych wieści jako straty. Niektórzy naukowcy rozumieją konserwatyzm szerzej, np. Belkaoui [1985, s 239] twierdzi, że konserwatyzm oznacza preferowanie niższych wartości aktywów i przychodów i wyższych wartości zobowiązań i kosztów. Z kolei Watts i Zimmerman [1986] stwierdzają, że ostrożność oznacza, iż księgowi raportują najniższą z możliwych wartość aktywów i najwyższą z możliwych wartość zobowiązań, a także rozpoznają przychody jak najpóźniej, a koszty jak najwcześniej.

Jak stwierdza E.J. Riedl [2004, s. 827], raportowanie utraty wartości aktywów jest funkcją czynników ekonomicznych oraz bodźców, które skłaniają zarząd do ich ujęcia. Wynika to z faktu, że zarządzający ujmuje odpisy z tytułu zmniejszenia wartości aktywów, gdy zaobserwują, że dany składnik aktywów ma mniejszą wartość niż figurująca aktualnie w księgach. Jednocześnie jednak, w warunkach braku ograniczeń w zakresie raportowania odpisów, menedżerowie mogą ująć lub pominąć ekonomiczną utratę wartości, jeśli mają bodźce skłaniające ich do tego w sposób bezpośredni (np. bodźce wynikające z kontraktów) lub w sposób pośredni (np. postrzegana reakcja rynku kapitałowego). Badania naukowe prowadzone w obszarze utraty wartości poruszają wszystkie lub niektóre z powyższych kwestii.

J.A. Elliott i W.A. Shaw [1988] pokazali, że podmioty, które raportują wysokie odpisy aktualizujące aktywa, są większe od innych podmiotów pod względem wielkości aktywów i przychodów, a także są bardziej zadłużone. Ponadto jednostki te wykazują niższe wyniki w zakresie zarówno zwrotu na aktywach (ROA – *return on assets*), jak i zwrotu na kapitale (ROE – *return on equity*) w okresie przed ujawnieniem odpisu i w roku, w którym dokonano odpisu. Dokonywanie odpisów o wysokich wartościach w okresie niższych wyników finansowych potwierdza przypuszczenie, że są one instrumentem wykorzystywanym do tak zwanych „wielkich kąpielii”, czyli dodatkowego obniżania wyniku finansowego w okresach, kiedy wynik i tak jest niekorzystny. L.J. Zucca i D.R. Campbell [1992] pokazali, że zdecydowana większość odpisów z tytułu utraty wartości aktywów miała miejsce w okresie pogarszających się wyników finansowych i prowadziła do zjawiska „wielkich kąpielii”, niemniej 25% odpisów miało miejsce w okresie poprawy wyników i wpisywało się w wzorec określany jako wygładzanie wyników. Oba badania pokazały oportunistyczne wykorzystywanie odpisów z tytułu utraty wartości aktywów przez zarządzających.

Podobne badania prowadzono w Polsce. Jedno z nich zostało przeprowadzone przez A. Piosika i M. Rówińską [2010, 2011]. Autorzy badania nie znaleźli potwierdzenia przypuszczenia, że determinantą utraty wartości aktywów są niekorzystne zmiany w wynikach finansowych spółek raportujących odpisy zmniejszające wartość aktywów. Dowiedli także, że odpisy nie są wykorzystywane jako narzędzie do wygładzania zysków, jako że zyski przebadanych spółek są bardziej stabilne bez wykazywania odpisów utraty wartości. Z kolei K. Grabiński [2011] pokazał, że kwoty utraty wartości w polskich podmiotach są niższe niż w innych krajach. Autor nie znalazł związku między raportowaniem utraty wartości a przynależnością sektorową ani relacją między kapitalizacją rynkową a wartością księgową. Pokazał natomiast związek z wielkością spółki, poziomem zadłużenia i zmianami w zarządzie.

Inną, od przedstawionej powyżej, perspektywę badawczą obrali J. Huikku, J. Mouritsen i H. Silvola [2017]. Przeanalizowali obszary wzbudzające największe trudności w dokonywaniu i prezentowaniu utraty wartości normowanej przez szczegółowe przepisy MSSF. W swoim badaniu poszukiwali dowodów, które pomagają podmiotom uwiarygodnić odpisy z tytułu utraty wartości firmy. Wyniki badania polegającego na wywiadach z księgowymi, audytorami i konsultantami pokazały, że księgowi i audytorzy preferują dowody, które zostały podmiotom dostarczone przez zewnętrznych doradców i konsultantów. Innymi słowy wolą te dowody, które pochodzą z zewnątrz podmiotu, a nie wyłącznie te, które wynikają z pracy wykonanej samodzielnie przez pracowników jednostek gospodarczych.

Niniejszy artykuł, pomimo że porusza kwestię odpisów z tytułu utraty wartości aktywów, to wpisuje się w nurt badań nad porównywalnością w rachunkowości, w ramach którego naukowcy analizują różne obszary działalności gospodarczej raportowane w sprawozdaniach finansowych. Na przykład E. Walińska i B. Bek-Gaik [2011] przeanalizowały raportowanie dochodów całkowitych przez polskie spółki giełdowe objęte indeksem WIG 20. J. Gad [2014] zbadał formę i zakres prezentacji informacji w ramach pozostałych dochodów całkowitych za 2012 r. w raportach spółek notowanych na giełdzie papierów wartościowych w Polsce i Niemczech, należących do indeksów WIG 30 oraz DAX. Z kolei E. Łazarowicz [2018] przeanalizowała porównywalność struktury i treści całego sprawozdania z całkowitych dochodów według MSSF w praktyce polskich spółek giełdowych objętych indeksem WIG 30. Powyższe badania pokazały brak spójności, przejrzystości i czytelności, które mogą utrudniać zrozumienie sprawozdań finansowych przez użytkowników. W niniejszym artykule analizowana jest także kwestia raportowania informacji wynikowych, w tym przypadku ujmowania kosztów wynikających z dokonanych odpisów z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych.

3. Dobór próby badawczej oraz źródła pozyskania danych do analiz

Analizą objęto odpisy z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych, to jest rzeczowych aktywów trwałych, aktywów niematerialnych i wartości firmy dokonywanych w polskich spółkach giełdowych tworzących grupy kapitałowe i sporządzające swoje skonsolidowane raporty roczne według MSR/MSSF. Badanie zostało ograniczone do podmiotów, które wchodziły w skład WIG 20 w momencie publikowania skonsolidowanych raportów rocznych za trzy lata, czyli za 2015 r., 2016 r. oraz 2017 r. Tabela 1 przedstawia spółki wchodzące w skład WIG 20 w okresie między marcem 2016 a marcem 2018 r. W tym okresie do portfela WIG 20 zaliczone były w sumie 22 podmioty. Badaniu podlegały skonsolidowane raporty roczne sporządzane przez wszystkie 22 spółki na trzy momenty bilansowe, tj. na 31 grudnia 2015 r., 31 grudnia 2016 r. oraz 31 grudnia 2017 r.

Tabela 1. Spółki wchodzące w skład portfela WIG 20 w okresie od 19 lutego 2016 do 31 marca 2018

Lp.	Nazwa spółki	Sektor giełdowy
1	ALIOR	banki – banki komercyjne
2	ASSECO	informatyka – oprogramowanie
3	BZWBK	banki – banki komercyjne
4	CCC	odzież i kosmetyki – odzież i obuwie
5	CDPROJEKT	gry
6	CYFRPOLSAT	telekomunikacja
7	ENEA	energia – energetyka
8	ENERGA	energia – energetyka
9	EUROCASH	sieci handlowe – artykuły codziennego użytku
10	JSW	górnictwo – górnictwo węgla
11	KGHM	górnictwo – górnictwo metali
12	LOTOS	paliwa i gaz – wydobywanie i produkcja
13	LPP	odzież i kosmetyki – odzież i obuwie
14	MBANK	banki – banki komercyjne
15	ORANGE	telekomunikacja
16	PEKAO	banki – banki komercyjne
17	PGE	energia – energetyka
18	PGNIG	paliwa i gaz – wydobywanie i produkcja
19	PKNORLEN	paliwa i gaz – wydobywanie i produkcja
20	PKOBP	banki – banki komercyjne
21	PZU	ubezpieczenia – firmy ubezpieczeniowe
22	TAURON	energia – energetyka

Źródło: opracowanie własne.

W skład WIG 20 wchodzi 20 największych spółek z rynku podstawowego. W składzie portfela nie może być więcej niż 5 spółek z jednego sektora. Wśród przebadanych spółek są podmioty z 11 sektorów giełdowych (rozkład według sektorów przedstawiony jest w tabeli 2).

Tabela 2. Spółki wchodzące w skład portfela WIG 20 w okresie od 19 lutego 2016 do 31 marca 2018

Lp.	Sektor giełdowy	Liczba spółek
1	Banki – banki komercyjne	5
2	Energia – energetyka	4
3	Paliwa i gaz – wydobycie i produkcja	3
4	Odzież i kosmetyki – odzież i obuwanie	2
5	Telekomunikacja	2
6	Górnictwo – górnictwo metali	1
7	Górnictwo – górnictwo węgla	1
8	Gry	1
9	Informatyka – oprogramowanie	1
10	Sieci handlowe – artykuły codziennego użytku	1
11	Ubezpieczenia – firmy ubezpieczeniowe	1

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać, spółki, których skonsolidowane raporty roczne zostały przeanalizowane, prowadzą różne rodzaje działalności, dlatego nie ulega wątpliwości, że różną rolę w ich działalności odgrywają rzeczowe aktywa trwałe i aktywa niematerialne oraz różna jest wartość takich składników w globalnej sumie aktywów, a także różny jest ich wpływ na generowane korzyści ekonomiczne, a samych odpisów na zmniejszenie tychże korzyści. Można zatem przyjąć ogólne założenie, że pewne podmioty będą większą wagę przykładają do opisu różnych grup aktywów oraz kwot zmniejszających ich wartość, a zatem także jednorazowych, a co z tym idzie niesystematycznie wpływających na wynik finansowy, kosztów powstających w związków z utratą wartości. Tym samym banki w większym stopniu koncentrują się aktywach finansowych, sklepy i sieci handlowe na opisie rzeczowych aktywów obrotowych, natomiast elektrownie czy spółki paliwowe na rzeczowych aktywach trwałych. Odpowiednio podmioty mogą przywiązywać większą wagę do przejrzystego prezentowania odpisów aktualizujących różne rodzajowo aktywa.

Niemniej standardy rachunkowości, a więc i MSR 36, dotyczą wszystkich podmiotów bez względu na rodzaj prowadzonej przez nie działalności. Zatem spełnianie wymagań MSR 36 w zakresie ujawnienia kwoty odpisu i miejsca jego prezentacji jest punktem wyjścia w ocenie jakości prezentowanych informacji o odpisach z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych przez badane spółki.

W przedstawionej analizie uznano, że spółki wchodzące w skład indeksu WIG 20 stanowią właściwą próbę badawczą dla omawianego zagadnienia. Są to największe podmioty notowane na warszawskim rynku kapitałowym. Co więcej, są to podmioty najczęściej badane przez firmy audytorskie z tak zwanej Wielkiej Czwórki, w skład której wchodzi: Deloitte, Ernst & Young (EY), KPMG i PricewaterhouseCoopers (PwC). Sprawozdania za 2015 r. tylko w przypadku trzech spółek oraz za 2016 r. w przypadku jednej spółki nie były badane przez audytorów z Wielkiej Czwórki. W 2017 r. wszystkie analizowane 22 spółki były badane przez Deloitte, EY, KPMG lub PwC. W związku z powyższym należałoby przypuszczać, że raportowane dane będą zgodne z wymogami MSR/MSSF, porównywalne z okresu na okres oraz pomiędzy sobą. Co więcej, można sądzić, że powinny być swego rodzaju wzorcem najlepszych praktyk sprawozdawczych w omawianym zakresie.

Sprawozdania zostały pobrane ze stron internetowych spółek, które zamieszczają skonsolidowane raporty roczne w zakładce „relacje inwestorskie”.

4. Wyniki przeprowadzonego badania nad odpisami z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na wstępie należy podkreślić, że żaden z podmiotów nie dokonuje wyceny niefinansowych aktywów trwałych według modelu wartości przeszacowanej (zgodnie z § 31 MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe i zgodnie z § 75 MSR 38 Aktywa niematerialne), tym samym żadna ze spółek nie mogła ująć odpisu z tytułu utraty wartości aktywów w innych dochodach całkowitych.

Zgromadzenie wiedzy na temat miejsca raportowania odpisów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów wymagało nie tylko przejrzenia samego sprawozdania z całkowitych dochodów, ale także not do pozycji tegoż sprawozdania oraz opisów polityki rachunkowości. Przedmiotem analizy było również wskazanie miejsca odwrócenia odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe, co oznaczało konieczność analizy nie tylko not dotyczących kosztów, ale także przychodów. Wynikało to z faktu, że niektóre podmioty wykazywały skompensowane wartości przychodów i kosztów związanych z utratą wartości.

Przeprowadzona analiza sprawozdań finansowych pokazała, że tylko trzy spółki ujmuje oddzielny wiersz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, dotyczący utraty wartości badanych aktywów. Ogólnie można stwierdzić, że podmioty prezentują odpisy z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych:

- jako samodzielną informację sprawozdawczą,
- wraz z odpisami amortyzacyjnymi,
- wraz z innymi odpisami z tytułu utraty wartości, czyli wraz z utratą wartości aktywów finansowych,
- wraz z innymi odpisami aktualizującymi, czyli wraz z utratą wartości aktywów finansowych oraz przeszacowaniem w dół zapasów i należności handlowych,

- wraz z innymi odpisami aktualizującymi (jak w punkcie wyżej), a także wraz z tworzonymi rezerwami,
- wraz z innymi pozycjami pozostałych kosztów i przychodów operacyjnych.

W tabeli 3 przedstawiono sposób prezentacji informacji wynikowej o utracie wartości w 2017 r.

Tabela 3. Ujęcie odpisu z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów w 2017 r.

Informacja sprawozdawcza Sektor/Spółka	Pozycja sprawozdania z całkowitych dochodów	Odpis jako oddzielna pozycja	Segment sprawozdania z całkowitych dochodów
1	2	3	4
<i>Banki – banki komercyjne</i>			
ALIOR	zbiorcza pozycja: wynik z odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	nie	odpis niefinansowych aktywów trwałych wraz z innymi odpisami i rezerwami – zaprezentowane przed wynikiem brutto
BZWBK	zbiorcze pozycje: pozostałe przychody operacyjne oraz pozostałe koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała
MBANK	zbiorcze pozycje: pozostałe przychody operacyjne oraz pozostałe koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała
PEKAO	zbiorcza pozycja: amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	nie	działalność operacyjna – podstawowa
PKOBP	zbiorcza pozycja: wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	nie	odpis niefinansowych aktywów trwałych wraz z innymi odpisami i rezerwami – zaprezentowane przed wynikiem brutto
<i>Ubezpieczenia – firmy ubezpieczeniowe</i>			
PZU	zbiorcza pozycja: pozostałe koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała
<i>Paliwa i gaz – wydobywanie i produkcja</i>			
LOTOS	zbiorcza pozycja: pozostałe przychody/koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała

1	2	3	4
PGNIG	oddzielna pozycja: odpisy rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych oraz ich odwrócenie (wynik odpisów i odwróceń)	tak	działalność operacyjna – podstawowa
PKNORLEN	zbiorcze pozycje: pozostałe przychody operacyjne i pozostałe koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała
<i>Energia – energetyka</i>			
ENEA	oddzielna pozycja: odpis z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych	tak	działalność operacyjna – bez wskazania podstawowa czy pozostała
ENERGA	zbiorcza pozycja w zależności od rodzaju aktywów trwałych	nie	działalność operacyjna – podstawowa: rzeczowe aktywa trwałe i aktywa niematerialne – pozostała: wartość firmy
PGE	zbiorcza pozycja w zależności od typu działalności, której służy składnik aktywów trwałych	nie	działalność operacyjna – podstawowa: koszt własny sprzedaży, koszty ogólnego zarządu
TAURON	oddzielna pozycja: utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych	tak	działalność operacyjna – podstawowa
<i>Górnictwo – górnictwo metali</i>			
KGHM	zbiorcza pozycja: koszt własny sprzedaży dla używanych środków trwałych i aktywów niematerialnych zbiorcza pozycja: pozostałe koszty operacyjne dla środków trwałych w budowie i aktywów niematerialnych w budowie	nie	działalność operacyjna – podstawowa lub pozostała w zależności od rodzaju aktywów (odwrócenie zmniejsza odpowiednie koszty)
<i>Górnictwo – górnictwo węgla</i>			
JSW	zbiorcze pozycje: pozostałe koszty operacyjne dla odpisów, pozostałe przychody operacyjne dla odwrócenia odpisów	nie	działalność operacyjna – pozostała
<i>Telekomunikacja</i>			
CYFROWY POLSAT	zbiorcza pozycja: koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – podstawowa (odwrócenie odpisu zmniejsza koszt własny sprzedaży)
ORANGE	zbiorcza pozycja: utworzenie/ odwrócenie odpisu z tytułu utraty wartości aktywów trwałych	tak	działalność operacyjna – bez wskazania podstawowa czy pozostała

Tabela 3, cd.

1	2	3	4
<i>Gry</i>			
CDPROJEKT	zbiorcza pozycja: amortyzacja środków trwałych i aktywów niematerialnych oraz odpisy z tytułu utraty wartości, odwrócenie ujmowane jest w przychodach – nie wskazano pozycji	nie	działalność operacyjna – dla odpisu: podstawowa, dla odwrócenia odpisu nie wskazani rodzaju przychodów
<i>Informatyka – oprogramowanie</i>			
ASSECO	zbiorcze pozycje: w zależności od rodzaju aktywów w kosztach operacyjnych podstawowych lub pozostałych i kosztach finansowych	nie	działalność operacyjna – podstawowa: odpis rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych, odwrócenie odpisu zmniejsza koszty – pozostała: odpis nieruchomości inwestycyjnych działalność finansowa – odpis wartości firmy
<i>Odzież i kosmetyki – odzież i obuwie</i>			
CCC	zbiorcza pozycja: koszt własny sprzedaży	nie	działalność operacyjna – podstawowa
LPP	zbiorcza pozycja: saldo odpisów i odwróceń jako pozostałe koszty lub pozostałe przychody operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała
<i>Sieci handlowe – artykuły codziennego użytku</i>			
EUROCASH	zbiorcza pozycja: pozostałe koszty operacyjne	nie	działalność operacyjna – pozostała, brak informacji o odwróceniu

Źródło: opracowanie własne.

W związku z tym, że przeanalizowano skonsolidowane raporty roczne 22 spółek giełdowych na trzy momenty bilansowe, natomiast w tabeli 3 przedstawiono sposób ujmowania odpisów z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych w 2017 r., należy przedstawić także ciągłość sposobów ujmowania odpisów w okresie trzech lat. Zasadniczo przedstawienie analogicznych tabel dla lat 2015 i 2016 oznaczałoby powtarzanie wielu informacji trzykrotnie. Warto zauważyć, że tylko jeden podmiot zmienił sposób prezentacji w 2016 r. w stosunku do roku 2015.

Mianowicie PKN Orlen w 2015 r. ujmował w pozostałych kosztach operacyjnych oddzielny wiersz „Utworzenie odpisów aktualizujących wartość rzeczowych aktywów trwałych i aktywów niematerialnych”, natomiast rok później pokazał już tylko zbiorczą pozycję pozostałych kosztów operacyjnych. Z kolei w 2017 r. w stosunku do roku 2016 zmiany dokonał ponownie jeden podmiot. LPP w latach wcześniejszych zarówno zawiązanie, jak i rozwiązanie odpisu aktualizującego wykazywało w osobnych pozycjach stosownie w kosztach i przychodach – w notach do pozostałych przychodów operacyjnych i pozostałych kosztów operacyjnych. Od 2017 r. operacje związane z utratą wartości są wykazywane w odpowiedniej nocie do sprawozdania z całkowitych dochodów per saldo, czyli w szyku skompensowanym, a nie jak do tej pory w szyku rozwartym. W 2017 r. wykazano w pozostałych kosztach operacyjnych wartość odpisów aktualizujących środki trwałe i aktywa niematerialne w kwocie netto, tj. pomniejszone o odwrócenia odpisów tych grup aktywów. Niewątpliwie jakość ujawnień na temat utraty wartości na skutek takich dwóch zmian zasad prezentacji uległa pogorszeniu.

Należy podkreślić, że różny jest sposób ujmowania wartości odpisu i odwrócenia odpisu, zaobserwowane praktyki są następujące:

- saldo zawiązanych i rozwiązanych odpisów jako jedna pozycja wynikowa: nadwyżka odpisów nad odwróceniami jako koszt lub nadwyżka odwróceń nad odpisami jako przychód;
- zawiązane odpisy są prezentowane w innej pozycji niż rozwiązane odpisy.

Warto zauważyć, że wśród trzech podmiotów przedstawiających oddzielną pozycję sprawozdania z całkowitych dochodów, poświęconą utracie wartości, dwa prezentują oddzielnie koszty z tytułu odpisów od przychodów z tytułu odwrócenia odpisów, natomiast jeden prezentuje saldo odpisów i odwróceń odpisów.

Co więcej oba sposoby prezentacji można zaobserwować nie tylko w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ale i w notach do pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów (jak we wspomnianym powyżej podmiocie LPP), a także w notach do poszczególnych grup niefinansowych aktywów trwałych. Ponadto wystąpiła praktyka prezentowania odpisów różnych rodzajowo składników niefinansowych aktywów trwałych w różnych pozycjach sprawozdania z całkowitych dochodów. Należy więc stwierdzić, że praktyka raportowania omawianej kategorii wynikowej jest bardzo zróżnicowana.

5. Zakończenie

Odpis z tytułu utraty niefinansowych aktywów trwałych jest kosztem, który nie powtarza się regularnie. Występuje on sporadycznie, może wręcz wystąpić jednorazowo. Zestaw standardów mających na celu dostarczenie informacji pomocnych inwestorom, kredytodawcom i innym wierzycielom w prognozowaniu przyszłych przepływów pieniężnych netto powinien umożliwiać użytkownikom oddzielenie informacji o kosztach wpływających na wynik finansowy regularnie od tych niewy-

stępujących cyklicznie. Pozyskanie oddzielnej informacji o koszcie z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych jest zadaniem trudnym. Brak porównywalności ujmowania odpisów aktualizujących niefinansowe aktywa trwałe niewątpliwie prowadzi do wysokich kosztów pozyskania użytecznej informacji (por. [Ball 2006, s. 11]).

Odpisy występują w różnych podmiotach pod innymi nagłówkami, wpływając na różne wyniki cząstkowe. Wynika to z dowolności pozostawionej w MSSF w zakresie prezentowania informacji wynikowej. MSSF wymaga prezentowania w sprawozdaniu z całkowitych dochodów wyniku finansowego netto oraz wyniku całkowitego. Nie narzuca ponadto innych wymogów w zakresie ustalania i prezentowania wyników cząstkowych występujących w sprawozdaniach na etapie ustalania wyniku finansowego netto. W konsekwencji praktyka raportowania dokonań jest niejednorodna.

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości od lipca 2014 r. prowadzi prace w ramach projektu zatytułowanego *Primary Financial Statements*, którego elementem jest odpowiedź na pytanie o potrzebę raportowania wyniku operacyjnego i ustandaryzowania sposobu jego ustalania. W ramach tego projektu rozważane jest zdefiniowanie działalności operacyjnej dla potrzeb sprawozdania z wyniku całkowitego. Niemniej zdefiniowanie działalności operacyjnej i wprowadzenie wymogu raportowania wyniku operacyjnego niekoniecznie poprawi porównywalność sprawozdań finansowych. Jak pokazują wyniki powyższej analizy skonsolidowanych raportów rocznych, przeprowadzonej pod kątem ujmowania odpisu aktualizującego określoną grupę aktywów, istotnym pytaniem jest to, jak należy prezentować koszty ściśle związane z niefinansowymi aktywami trwałymi o różnym stopniu powtarzalności. Rozstrzygnięcie w tym zakresie wymaga oceny, czy właściwą praktyką jest ujmowanie odpisów z tytułu utraty wartości wraz z odpisami amortyzacyjnymi. Co więcej, istotne wydaje się także pozyskanie odpowiedzi na pytanie, czy odpisy z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych mogą być prezentowane razem z odpisami zmniejszającymi wartość innych rodzajowo aktywów oraz – szerzej – czy może także razem z innymi kosztami niepowtarzającymi się cyklicznie, jak chociażby z kosztami tworzenia rezerw.

Literatura

- Ball R., 2006, *International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors*, Accounting and Business Research, vol. 36.
- Basu S., 1997, *The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings*, Journal of Accounting and Economics, vol. 24.
- Belkaoui A., 1985, *Accounting Theory*, Harcourt Brace Jovanovich, Orlando, Florida.
- Elliott J.A., Shaw W.A., 1988, *Write-offs as accounting procedures to manage perceptions*, Journal of Accounting Research, vol. 26, Supplement.

- Gad J., 2014, *Sprawozdanie z wyniku całościowego jako źródło informacji na temat kapitałowych przychodów i kosztów – doświadczenia polskiego i niemieckiego rynku kapitałowego*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 75 (131).
- Grabiński K., 2011, *Szacowanie utraty wartości aktywów trwałych w teorii rachunkowości i praktyce polskich spółek giełdowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Huikku J., Mouritsen J., Silvola H., 2017, *Relative reliability and the recognizable firm: Calculating goodwill impairment value*, Accounting, Organizations and Society, vol. 56.
- Łazarowicz E., 2018, *Ocena porównywalności informacji w sprawozdaniach z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów na przykładzie spółek objętych indeksem WIG30*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 97 (153).
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2016, SKwP, Warszawa.
- Piosik A., Rówińska M., 2010, *Determinanty dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów trwałych na przykładzie spółek notowanych na GPW w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 55 (111).
- Piosik A., Rówińska M., 2011, *Utrata wartości aktywów trwałych – analiza determinantów dokonywania odpisów przez spółki notowane na GPW w Warszawie w latach 2007-2009*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 62 (118).
- Riedl E.J., 2004, *An examination of long-lived assets impairments*, Accounting Review, vol. 79, no. 3.
- Walińska E., Bek-Gaik B., 2011, *Sprawozdanie z całkowitych dochodów w praktyce wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 75 (131).
- Watts R.L., Zimmerman J.L., 1986, *Positive Accounting Theory*, Prentice-Hall, Engewood Cliffs, N.J.
- Wilson G.P., 1996, *Discussion write-offs: Manipulation or impairment?*, Journal of Accounting Research, vol. 34.
- Zucca L.J., Campbell D.R., 1992, *A closer look at discretionary write downs of impaired assets*, Accounting Horizons, vol. 6.